

Pred začetkom polne uporabe Uredbe o takojšnjih plačilih – kaj nam prinaša

*Anja Rijavec Uršej in Rebeka Reven**

ON THE EVE OF FULL IMPLEMENTATION OF THE INSTANT PAYMENTS REGULATION

The authors examine the topic of instant payments with regard to the Instant Payments Regulation (IPR), which was adopted in March 2024 with the aim of making instant payments accessible, secure, and smoothly executable across the European Union. The IPR introduces key requirements, including the obligation of availability of instant payments for end-users (payment service providers (PSP) are obliged to receive and send instant payments), the alignment of charges for instant payments with those for other credit transfers, fraud prevention measures—namely, the Verification of Payee (VoP) requirement and the option for users to set payment limits—and changes in the sanctions screening. The authors also emphasize that, due to the changes introduced by the IPR and their impact on payment service users, clear, understandable, and timely communication with end-users is essential. This article therefore follows the IPR toward full implementation, outlining the requirements and challenges for both payment service providers and users, with the aim of minimizing potential issues in the coming months.

JEL E42, K22

1. Uvod – nekaj besed o takojšnjih plačilih

Učinkoviti načini plačevanja so predpogoj za delovanje gospodarstva (Evropska komisija, 2020). Zato je tako pomembno, da ponudniki plačilnih storitev izkoristijo možnosti, ki jih prinaša tehnološki napredek – vključno s takojšnjimi plačili. Kot taka v Evropski uniji razumemo kreditna plačila, ki so na voljo 24 ur na dan in vse dni v letu ter so izvršena s plačilnega računa plačnika na prejemnikov plačilni račun v 10 sekundah po prejemu plačilnega naloga (ECB, 2025). To je bistveno hitreje kot običajna kreditna plačila, za katere ponudniki plačilnih storitev sprejemajo plačilne naloge le med delovnim časom (zaradi česar lahko traja njihova izvršitev tudi več koledarskih dni). Takojšnja plačila so primerna za različne vrste uporabe, tako za plačila med končnimi uporabniki kot za nakupe v fizičnih in spletnih trgovinah, pri prvih danes prevladujejo gotovinska, pri drugih pa kartična plačila.

Glavna prednost takojšnjih plačil je takojšnja razpoložljivost denarnih sredstev s strani prejemnika plačila za potrošnjo ali investiranje in s tem sprostitev denarnih sredstev v povprečni višini 200 milijard evrov, sicer ujetih v finančnem

sistemu (Dombrovskis, 2022). S tem prinašajo takojšnja plačila večjo ekonomsko učinkovitost vsem prejemnikom (takojšnjih) plačil, torej potrošnikom, trgovcem, gospodarstvu in javni upravi. Takojšnja plačila pa prinašajo z razvojem novih plačilnih rešitev na plačilnem mestu priložnosti tudi ponudnikom plačilnih storitev – bankam in nebančnim ponudnikom. Na primer z novimi plačilnimi aplikacijami, ki bi pripomogle k manjši uporabi gotovine in omilitvi trenutno visoke ravni koncentracije na trgu plačilnih rešitev na prodajnih mestih, še zlasti pri čezmejnih plačilih (Evropska komisija, 2022).

Ne preseneča, da so zaradi navedenih pozitivnih učinkov takojšnjih plačil ta v fokusu Strategije EU za plačila malih vrednosti in Strategije Evrosistema za mala plačila. Strategija EU za plačila malih vrednosti, sprejeta leta 2019 in dopolnjena leta 2020, si prizadeva za doseg konkurenčnega in inovativnega trga malih plačil ter za podporo strateški avtonomiji Evropske unije s krepitvijo Enotnega območja plačil v evrih (SEPA). S tem namenom med drugim tudi spodbuja uveljavitev takojšnjih plačil kot nove norme plačevanja (Evropska komisija, 2020). Strategija Evrosistema za mala plačila pa si je zastavila cilj popolne uveljavitve takojšnjih plačil v celotni EU, in sicer z izpolnitvijo naslednjega: (i) zagotoviti razpoložljivost takojšnjih plačil vsem potrošnikom in poslovnim uporabnikom v

* Anja Rijavec Uršej in Rebeka Reven, Banka Slovenije
Stališča, izražena v prispevku, niso nujno tudi stališča Banke Slovenije.

Evropski uniji, (ii) ponuditi privlačne pogoje njihove uporabe, kot so njihova razpoložljivost v okviru vseh splošno uporabljenih kanalov elektronskih plačil ter širok nabor funkcionalnosti (za enkratna, ponavljajoča se in paketna plačila) z namenom spodbujanja uporabe takojšnjih plačil kot novega standarda, (iii) omogočiti dostopnost dodatnih vseevropskih funkcionalnosti, ki podpirajo uporabo končnih uporabnikov plačilnih storitev (na primer funkcionalnost *SEPA Request to Pay*), ter (iv) preseči izzive uporabe takojšnjih plačil, vključno z doseganjem ustrezno nizkega deleža zavrnitev (ECB, 2023).

Da bi lahko v celoti izkoristili prednosti takojšnjih plačil, morajo biti ta na voljo povsod in na enak način. Pri tem imajo ključno vlogo pravila, ki veljajo za celotno industrijo, ter – v primeru Evropske unije – vseevropska infrastruktura in zakonodajne zahteve. Ključna mejnika za vseevropsko dosegljivost takojšnjih plačil sta bila (i) dogovor ponudnikov plačilnih storitev pod okriljem Evropskega sveta za plačila leta 2017 o vseevropski shemi za takojšnje izvrševanje kreditnih prenosov v evrih (*SEPA SCT Inst*) in (ii) Evrosistemova vzpostavitev infrastrukture za takojšnja plačila TIPS (*TARGET Instant Payment Settlement*) leta 2018, ki omogoča poravnavo takojšnjih plačil v evrih. ECB je od konca leta 2021 poskrbela za vseevropsko dosegljivost prek TIPS, saj so vsi ponudniki plačilnih storitev, vključeni v T2 in so pristopili k shemi SCT Inst, morali postati dosegljivi v TIPS (ECB, 2023).

Sledilo je vzpostavljanje nacionalnih oziroma geografsko omejenih plačilnih rešitev, ki temeljijo na SCT Inst (med njimi slovenski Flik, španski Bizum, belgijski Payconiq, polski Blik itd.), vendar je njihova uporabnost omejena izključno na komitente bank, vključenih v posamezno shemo. Nastale so tudi pobude za vseevropske rešitve, med njimi velja omeniti EPI-jevo rešitev WERO in pobudo EuroPA, ki si – v nasprotju z EPI-jem – prizadeva za interoperabilnost evropskih lokalnih rešitev za takojšnja plačila (CEPS in ECRI, 2025).

Vendar ta prizadevanja niso zadostovala za zagotovitev visoke stopnje uporabe takojšnjih plačil v evrih v Evropski uniji: v začetku leta 2022 je bilo le 11 odstotkov vseh kreditnih plačil v evrih v EU takojšnjih (Evropska komisija, 2022a). Zato je zaradi nezadostne aktivnosti trga in počasne migracije na takojšnja plačila Evropska komisija, z namenom pospešitve njihove uporabe, doseganja obsežnih mrežnih učinkov ter s tem povečanja ekonomske učinkovitosti za uporabnike in ponudnike plačilnih storitev, zmanjšanja koncentracije na trgu plačil ter krepite konkurence in izbire elektronskih načinov plačevanja, oktobra 2022 predlagala zakonodajno intervencijo – Uredbo o takojšnjih plačilih

v obliki spremembe Uredbe št. 260/2012¹ (glej 2. uvodno izjavo IPR), v nadaljevanju okrajšana kot *IPR*² ali *spremenjena Uredba (EU) 260/2012* v primeru citiranja določb uredbe.

IPR, ki je kratka in na prvi pogled – v primerjavi z drugo zakonodajo s področja plačil – enostavna uredba, je bila sprejeta v začetku leta 2024, v letu 2025 pa v pretežni meri prehaja v uporabo.

2. Uredba o takojšnjih plačilih

S ciljem, da bodo takojšnja plačila v evrih dostopna, varna in nemoteno izvedena po vsej Evropski uniji, je bila marca 2024 sprejeta IPR. Njen namen je odpraviti identificirane dejavnike, ki so prispevali k nezadostni implementaciji takojšnjih kreditnih plačil (v nadaljevanju: takojšnja plačila) kot podvrste (običajnih) kreditnih plačil. Ti dejavniki so bili: (i) nezadostne spodbude ponudnikov plačilnih storitev za ponujanje takojšnjih plačil, (ii) odvratilna nadomestila za takojšnja plačila v primerjavi z običajnimi kreditnimi plačili, (iii) visok odstotek zavrnjenih transakcij zaradi napačno zaznanih razlogov pri izvajanju omejevalnih ukrepov (sankcij), ter (iv) skrbi končnih uporabnikov glede varnosti takojšnjih plačil (Evropska komisija, 2022b).

IPR prinaša naslednje ključne zahteve:

1. obveznost prejetanja in pošiljanja takojšnjih plačil,
2. izenačitev nadomestil za takojšnja plačila z običajnimi kreditnimi plačili,
3. ukrepa za preprečevanje goljufij (i) obveznost preverjanja prejemnika plačila (ang. *Verification of Payee – VoP*) in (ii) možnost določanja limitov s strani uporabnikov, ter
4. spremembe pri izvajanju omejevalnih ukrepov pri opravljanju takojšnjih plačil.

Kljub navidezni enostavnosti določb IPR so se pri pripravi na njeno izvajanje v praksi pojavila številna vprašanja. Zato je Evropska komisija kot organ, ki je pripravil prvotni predlog IPR, z namenom zagotavljanja enotnega razumevanja zahtev uredbe izvedla dve delavnici s tržnimi deležniki, odgovore na prejeta vprašanja pa je objavila na svoji spletni strani (Evropska komisija, 2024). V pojasnilih je med drugim navedla, da morajo biti za takojšnja plačila dosegljivi vsi plačilni računi, iz katerih se izvajajo običajna kreditna plačila. Poleg tega so natančno opisane časovne

¹ Uredba št. 260/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o uvajanju tehničnih in poslovnih zahtev za kreditne prenose in direktne bremenitve v evrih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009.

² Uredba (EU) 2024/886 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2024 o spremembi uredb (EU) št. 260/2012 in (EU) 2021/1230 ter direktiv 98/26/ES in (EU) 2015/2366 glede takojšnjih kreditnih prenosov v evrih.

zahteve za izvedbo takojšnjih plačil ter obveznosti obveščanja plačnikov.

Pri odgovorih na marsikateri izziv, s katerimi se pri implementaciji zahtev IPR v prakso srečujejo ponudniki plačilnih storitev, je treba izhajati iz dejstva, da gre za podvrsto oziroma obliko običajnih kreditnih plačil, kar pomeni, da se zanje uporabljajo vse zahteve, ki veljajo za kreditna plačila in plačilne storitve na splošno, če ni z IPR drugače urejeno.

2.1. Obveznost prejemanja in pošiljanja takojšnjih plačil

Kot že omenjeno, z namenom zagotoviti množičnejšo uporabo takojšnjih plačil ter s tem izkoristiti pozitivne učinke, ki jih ta prinašajo vsem deležnikom trga plačil, določa IPR obveznost prejemanja in pošiljanja takojšnjih plačil. V skladu s prvim odstavkom 5a. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012 morajo ponudniki plačilnih storitev, ki svojim uporabnikom ponujajo plačilno storitev pošiljanja in prejemanja običajnih kreditnih plačil, vsem svojim uporabnikom ponuditi tudi možnost pošiljanja in prejemanja takojšnjih plačil. Pri tem morajo zagotavljati, da so vsi plačilni računi, ki so dosegljivi za običajna kreditna plačila, dosegljivi tudi za takojšnja plačila 24 ur na dan in na kateri koli koledarski dan.

Ponudniki plačilnih storitev morajo uporabnikom omogočiti, da lahko oddajo plačilne naloge za takojšnja plačila prek vseh kanalov kot za običajna kreditna plačila, pri čemer morajo takoj po prejemu preveriti pogoje za izvedbo plačilne transakcije, zagotoviti zadoštna sredstva, rezervirati ali bremeniti znesek ter plačilno transakcijo takoj poslati ponudniku plačilnih storitev prejemnika plačila. Ta mora v največ 10 sekundah znesek knjižiti na račun prejemnika plačila in to potrditi ponudniku plačilnih storitev plačnika, pri čemer mora biti datum valute enak datumu knjiženja, ponudnik plačilnih storitev plačnika pa mora nato uporabnika brezplačno obvestiti o uspešni ali neuspešni izvedbi plačilne transakcije (četrti odstavek 5a. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

Banke morajo prejemati takojšnja plačila v evrih od 9. januarja 2025, pošiljati pa jih bodo morale od 9. oktobra 2025 dalje. Za nebančne ponudnike plačilnih storitev, torej plačilne institucije in družbe za izdajo elektronskega denarja, velja daljši rok za uvedbo – storitev pošiljanja in prejemanja takojšnjih plačil v evrih bodo morale zagotoviti od 9. aprila 2027 (28. uvodna izjava IPR, osmi odstavek 5a. člena, tretji odstavek 5b. člena, deveti odstavek 5c. člena IPR in tretji odstavek 5d. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

2.2. Izenačitev nadomestil takojšnjih plačil z običajnimi kreditnimi plačili

Uporabniki plačilnih storitev so občutljivi na višino nadomestil za različne načine plačevanja, zato lahko razlike v nadomestilih pomembno vplivajo na njihovo odločitev, kateri način plačila bodo uporabili. V državah članicah, kjer so ponudniki plačilnih storitev za takojšnja plačila v evrih zaračunavali višja nadomestila kot za običajna kreditna plačila, je bila uporaba takojšnjih plačil bistveno nižja, kar je preprečilo doseganje kritične mase potrebne za širše sprejetje tega načina plačila (17. uvodna izjava IPR).

Tako je že Strategija EU za plačila malih vrednosti prepoznala, da če naj bi takojšnja plačila postala nova norma pri plačilih, bi bilo ustrezno, da bi bili stroški običajnih kreditnih in takojšnjih plačil enaki. V primeru, ko bi takojšnja plačila (p)ostala dražja od običajnih kreditnih plačil, bi jim pripadla vloga nišnega produkta (Evropska komisija, 2020). Prav zato, da (pre)visoka nadomestila ne bi odvracala od uporabe takojšnjih plačil, je IPR določila, da nadomestila za prejemanje in pošiljanje takojšnjih plačil od 9. januarja 2025³ ne smejo presegati nadomestil za prejemanje in pošiljanje (običajnih) kreditnih plačil (5b. člen spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

2.3. Ukrepi za preprečevanje goljufij

2.3.1. Obveznost preverjanja prejemnika plačila v primeru vseh kreditnih plačil

Analiza Evropskega bančnega organa (EBA) je pokazala, da so takojšnja plačila zaradi svojih značilnosti bistveno bolj izpostavljena goljufijam kot običajna kreditna plačila (EBA, 2024). Prav zato je vidik preprečevanja goljufij pomemben del IPR, ki kot enega ključnih ukrepov uvaja preverjanje prejemnika plačila – ne le za takojšnja plačila, kot je predvideval prvotni predlog IPR, temveč, kot je bilo med zakonodajno obravnavo razširjeno – za vsa kreditna plačila. Varnost vseh kreditnih plačil je namreč ključna za ohranjanje oziroma povečanje zaupanja uporabnikov v plačilne storitve in za zagotavljanje njihove široke uporabe. Zaradi tega morajo ponudniki plačilnih storitev sprejeti posodobljene ukrepe za odkrivanje in preprečevanje goljufij, da bi zagotovili, da kreditno plačilo zaradi goljufije ali napake ne bo poslano nenamernemu prejemniku plačila (20. uvodna izjava IPR).

IPR zato določa, da morajo ponudniki plačilnih storitev plačnika plačniku omogočiti preverjanje prejemnika plačila, ki mu namerava plačnik poslati kreditno plačilo. Ponudnik plačilnih storitev plačnika mora opraviti preverjanje takoj

³ V primeru ponudnikov plačilnih storitev, ki se nahajajo v državi članici, katere valuta ni evro, pa od 9. januarja 2027.

potem, ko plačnik posreduje ustrezne informacije o prejemniku plačila, in še preden se plačniku ponudi možnost odobritve navedenega kreditnega plačila. Konkretno to pomeni, da ko plačnik v plačilni nalog vnese podatke o IBAN-u in imenu oziroma nazivu prejemnika plačila, ponudnik plačilnih storitev plačnika opravi storitev preverjanja IBAN-a in imena oziroma naziva prejemnika plačila. To poteka tako, da ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila na zahtevo ponudnika plačilnih storitev plačnika preveri, ali se IBAN in ime oziroma naziv prejemnika plačila, ki ga je navedel plačnik, ujemata (prvi odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). To storitev morajo ponudniki plačilnih storitev uporabnikom omogočiti brezplačno (drugi odstavek 5b. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012) od 9. oktobra 2025 dalje.⁴

V primeru neujemanja med podatki prejemnika, torej med IBAN-om in imenom oziroma nazivom prejemnika plačila, mora ponudnik plačilnih storitev obvestiti plačnika (i) o neujemanju; (ii) o tem, da bi lahko odobritev kreditnega plačila privedla do prenosa sredstev na plačilni račun, ki ni račun prejemnika plačila, ki ga je navedel plačnik, ter (iii) o posledicah njegove odločitve, da ne upošteva obvestila, in kakšna je posledica glede odgovornosti ponudnika plačilnih storitev in pravice uporabnika plačilnih storitev do povračila. V primeru delnega ujemanja med podatki prejemnika, torej med IBAN-om in imenom oziroma nazivom prejemnika (ang. *close match*), pa mora ponudnik plačilnih storitev plačnika plačniku sporočiti tudi ime oziroma naziv prejemnika plačila, povezanega z IBAN-om, ki ga je posredoval plačnik (prvi in sedmi odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). Odbor za plačila malih vrednosti v evrih (*Euro Retail Payments Board – ERPB*) je za namene poenotenja terminologije pri izvajanju preverjanja prejemnika plačila pripravil Priporočila za odzivna sporočila po preverjanju prejemnika plačila (ang. *Guidance for VoP messages*), ki so sicer na voljo le v angleškem jeziku.⁵

Uporabniki se ne morejo odločiti, da storitve preverjanja prejemnika plačila ne bodo uporabljali. Edina izjema, ki jo omogoča IPR, je možnost, da se uporabniki, ki niso potrošniki, pri predložitvi več plačilnih nalogov v paketu odločijo, da storitve preverjanja ne bodo uporabljali. Vendar pa se lahko tudi ti uporabniki kadarkoli odločijo nasprotno, torej za uporabo te storitve (šesti odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). Paketna plačila, pri katerih gre za obdelavo večjega števila

posameznih kreditnih plačil, poslanih v enem paketu, predstavljajo precejšen izziv. Ponudniki plačilnih storitev morajo namreč za vsako posamezno transakcijo najprej opraviti preverjanje prejemnika plačila, šele nato jo lahko izvršijo. Trenutno se preučuje različne pristope za lažje izvajanje paketnih plačil, na primer možnost, da podjetja predhodno preverijo celoten seznam prejemnikov, še preden pošljejo paket v izvršitev – možnost izvajanja preverjanja prejemnika plačila pred oddajo naloga za plačilo. S tem bi ločili trenutek preverjanja prejemnika plačila in trenutek izvršitve plačilne transakcije. Tak pristop bi izboljšal uporabniško izkušnjo in zmanjšal trenja v plačilnem procesu. Konkretno to pomeni, da bi se lahko na primer sredi meseca preverilo, ali se vsa imena oziroma nazivi prejemnikov plačil ujemajo z njihovimi IBAN-i, ter nato konec meseca izvršilo plačilo, torej da vnaprej dobijo sezname za paketna izplačila, že vnaprej pogledajo pakete in potem samo pošljejo.⁶

Glede praktične uporabe storitve preverjanja prejemnika plačila, Evrosistem spodbuja trg, naj podpre razvoj usklajenih postopkov za njeno izvajanje, saj je to predpogoj za širšo in varnejšo uvedbo takojšnjih plačil (ECB, 2023). V tej smeri je Evropski svet za plačila (EPC) objavil pravilnik sheme VoP (ang. *Verification of Payee Scheme Rulebook*), ki vzpostavlja enotna pravila in standarde na ravni EU z namenom spodbujanja uvedbe enotne zmožnosti sporočanja prek programskih vmesnikov (ang. *Application Programming Interface – API*) ter zagotavljanja interoperabilnosti (EPC, 2024).

Odgovornost za izvršitev nepravilnemu prejemniku plačila
Glede odgovornosti za izvršitev nepravilnemu prejemniku plačila, so mogoče tri možnosti, navedene v nadaljevanju. Ponudnik plačilnih storitev, ki pravilno opravi storitev preverjanja prejemnika plačila, ni odgovoren za izvršitev transakcije nenamernemu prejemniku plačila na podlagi navedbe nepravilnega IBAN-a s strani plačnika (deveti odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). Pomembno je poudariti, da mora ponudnik plačilnih storitev uporabnika obvestiti o posledicah odločitve, da ne upošteva obvestila o neujemanju podatkov o plačniku, in kakšne so posledice glede odgovornosti ponudnika plačilnih storitev in pravice uporabnika do povračila. Če ponudnik plačilnih storitev plačnika izvede preverjanje prejemnika plačila in prejme od plačnika potrditev, da želi kljub morebitnemu neskladju nadaljevati s plačilom, ne nosi odgovornosti za napačno izvedeno plačilo, čeprav je bilo to posledica goljufije ali napake (Evropska komisija, 2024).

⁴ Če se ponudniki plačilnih storitev nahajajo v državi članici, katere valuta ni evro, morajo preverjanje prejemnika plačila zagotavljati od najpozneje 9. oktobra 2027.

⁵ ERPB, 2025.

⁶ Ernst & Young, 2025; Euro Banking Association, 2025; Surepay, 2025.

Če ponudnik plačilnih storitev plačnika storitve preverjanja prejemnika plačila ni opravil pravilno in če zaradi tega pride do nepravilne izvršitve plačilne transakcije, mora plačniku nemudoma povrniti preneseni znesek in po potrebi na obremenjenem plačilnem računu vzpostaviti takšno stanje, kakršno bi bilo, če zadevna plačilna transakcija ne bi bila izvršena (osmi odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). Za nastanek obveznosti povračila plačnika za nepravilno in nepreverjeno plačilno transakcijo morata biti izpolnjena dva pogoja: da je bila storitev preverjanja prejemnika plačila nepravilno opravljena (prvi pogoj) in da je zaradi tega prišlo do nepravilne izvršitve plačilne transakcije (drugi pogoj). Ob tem velja opozoriti, da je ponudnik plačilnih storitev plačnika odgovoren za napačno izvršeno plačilno transakcijo, če plačnik kljub okvari oziroma napaki v delovanju storitve preverjanja prejemnika plačila vseeno izvede nakazilo, ki nato prispe k napačnemu prejemniku plačila, saj se okvara storitve preverjanja prejemnika plačila šteje kot neizpolnjevanje obveznosti s strani ponudnika plačilnih storitev (Evropska komisija, 2024).

Kadar do neizpolnjevanja storitve preverjanja prejemnika plačila pride zato, ker svojih obveznosti ni izpolnil ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila – na primer na zahtevo ponudnika plačilnih storitev plačnika ni preveril, ali se IBAN in ime oziroma naziv prejemnika plačila, ki ju je navedel plačnik, ujemata, ter informacije o tem ni posredoval ponudniku plačilnih storitev plačnika – je dolžan ponudniku plačilnih storitev plačnika povrniti finančno škodo, ki mu jo je povzročil zaradi kršitve svojih obveznosti (osmi odstavek 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012). To velja tudi v primerih, ko ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila posreduje ponudniku plačilnih storitev plačnika napačne podatke, tudi če prejemnik sam ni posodobil svojih podatkov (Evropska komisija, 2024).

Možnost zavrnitve takojšnjega plačila zaradi suma goljufije?

V kontekstu preprečevanja goljufij pri plačilih je treba še pojasniti, da IPR ne določa, pod katerimi pogoji bi lahko ponudnik plačilnih storitev zavrnil izvršitev takojšnjega plačila zaradi suma goljufije. Storitve preverjanja prejemnika plačila plačniku ponuja informacijo o tem, ali se ime oziroma naziv prejemnika ujema z njegovim IBAN-om. Vendar je končna odločitev o tem, ali bo plačilo izvedel, v rokah plačnika.

2. Direktiva o plačilnih storitvah (PSD2)⁷ in posledično

⁷ Direktiva (EU) 2015/2366 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o plačilnih storitvah na notranjem trgu, spremembah direktiv 2002/65/ES, 2009/110/ES ter 2013/36/EU in Uredbe (EU) št. 1093/2010 ter razveljavitvi Direktive 2007/64/ES.

Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (ZPlaSSIED)⁸ sicer vsebuje nekatera pravila glede zavrnitve izvršitve plačilnih nalogov, vendar se zdi, da ta pravila ne dopuščajo zavrnitve takojšnjega plačila na podlagi suma goljufije. 79. člen PSD2 namreč ne dopušča zavrnitve plačilnega naloga, če so izpolnjeni vsi pogoji, določeni v okvirni pogodbi plačnika. Drugi odstavek 68. člena PSD2 sicer predvideva možnost blokade uporabe plačilnega instrumenta zaradi suma goljufije, vendar le, če je ta možnost dogovorjena v okvirni pogodbi, in kadar je goljufija povezana z uporabo zadevnega plačilnega instrumenta – na primer spletne banke, mobilne banka ali plačilne aplikacije – in ne, kadar se goljufija nanaša na posamezno plačilno transakcijo.⁹

2.3.2. Možnost uporabnikov za določanje limitov

IPR določa še dodaten ukrep za upravljanje s tveganjem goljufij pri plačilih kot tudi ukrep, ki uporabnikom omogoča nadzor nad lastno porabo – to je možnost določanja lastnih limitov, ki ustrezajo plačilnim navadam in potrebam posameznega uporabnika. V skladu z IPR morajo imeti uporabniki možnost določiti individualno omejitev najvišjega zneska, ki ga lahko pošljejo s takojšnjim plačilom – bodisi na dnevni ravni bodisi za posamezno transakcijo, skladno s svojo presojo (19. uvodna izjava IPR).¹⁰

Ponudnik plačilnih storitev mora na zahtevo uporabnika omogočiti določitev takega limita in zagotoviti, da lahko uporabnik navedeni najvišji znesek kadarkoli in brez težav pred oddajo plačilnega naloga za takojšnje plačilo spremeni s takojšnjim učinkom. V primeru, da plačilni nalog presega tako določen znesek, ponudnik plačilnih storitev transakcije ne izvede, uporabnika pa obvesti o zavrnitvi in mu posreduje informacije o tem, kako lahko ustrezno spremeni določeni najvišji znesek (šesti odstavek 5a. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012 in 19. uvodna izjava IPR).

Glede tega, ali bo med zahtevo za spremembo limita in dejansko spremembo morale preteči določeno obdobje za

⁸ Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, Uradni list RS, št. 7/18, 9/18 – popr. in 102/20, 113/24 in 17/25 – ZPPDFT-2B.

⁹ Možnost blokade transakcije na podlagi suma goljufije je trenutno tudi predmet razprave med zakonodajalci v okviru revizije PSD2. Svet Evropske unije je v Splošnem pristopu glede predloga Uredbe o plačilnih storitvah (PSR) predlagal, da bi ponudniki plačilnih storitev lahko zavrnili izvršitev plačilne transakcije v primerih, ko obstajajo ustrezno utemeljeni in razumni razlogi (ang. duly justified and reasonable grounds) za sum, da gre za goljufivo plačilno transakcijo.

¹⁰ Ureditev glede določanja limitov bi lahko deloma doživela spremembe. Iz Splošnega pristopa Sveta Evropske unije glede predloga PSR namreč izhajata dve razliki glede limitov v primerjavi z IPR: (i) ponudniki plačilnih storitev bi morali limite določiti samodejno (ang. by default) in ne šele na zahtevo uporabnika plačilnih storitev, ter (ii) uporabnikom bi bilo omogočeno določanje limitov tako na dnevni ravni kot tudi za posamezne transakcije.

premislek (ang. *cooling-off period*) kot mehanizem za preprečevanje goljufij, pa Evropska komisija v svojih odgovorih pojasnjuje, da morajo imeti uporabniki možnost, da spremenijo ali ukinejo posamezne omejitve s takojšnjim učinkom. Vendar pa se lahko uporabnik, če mu to omogoča ponudnik plačilnih storitev, prostovoljno odloči, da bo nova omejitev porabe začela veljati z zamikom. Takšna ureditev bi temeljila na pogodbenem oziroma dvostranskem dogovoru (Evropska komisija, 2024) torej na okvirni pogodbi o opravljanju plačilnih storitev, katere pomemben del so v praksi tudi splošni pogoji.¹¹

2.4. Izvajanje ciljno usmerjenih finančnih omejevalnih ukrepov pri opravljanju takojšnjih plačil

IPR določa tudi način, kako ponudniki plačilnih storitev pri izvajanju takojšnjih plačil preverjajo, ali je uporabnik plačilnih storitev oseba ali subjekt, za katerega veljajo ciljno usmerjeni finančni omejevalni ukrepi. Od 9. januarja 2025 dalje opravijo ponudniki plačilnih storitev preverjanje pri izvajanju takojšnjih plačil (preverjanje baze komitentov) takoj po začetku veljavnosti kakršnih koli novih ciljno usmerjenih finančnih omejevalnih ukrepov oziroma takoj po začetku veljavnosti sprememb le-teh ter vsaj enkrat dnevno (5d. člen spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

Prilagojeno pravilo za izvajanje omejevalnih ukrepov pri izvrševanju takojšnjih plačil je sicer logična posledica njihove hitrosti, saj 10 sekund, kolikor lahko največ traja celotna izvršitev takojšnjega plačila, ne dopušča preverjanja uporabnikov za ciljno usmerjene finančne ukrepe ob izvršitvi vsake posamezne transakcije, kot je to mogoče pri drugih oblikah plačil. Konkretno, niti ponudnik plačilnih storitev plačnika niti ponudnik plačilnih storitev prejemnika plačila med izvrševanjem takojšnjega plačila ne preverita, ali je plačnik ali prejemnik plačila, katerih plačilni računi se uporabljajo za izvršitev navedenega takojšnjega plačila, oseba ali subjekt, za katerega veljajo ciljno usmerjeni finančni omejevalni ukrepi (5d. člen spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012 IPR).

2.5. Poročanje ponudnikov plačilnih storitev

Zaradi spremljanja učinka posameznih zahtev je IPR uvedla tudi zahtevo, da ponudniki plačilnih storitev na letni ravni poročajo pristojnemu organu¹² o:

1. ravni nadomestil za običajna kreditna plačila, takojšnja plačila in plačilne račune, ter

2. deležu zavrnitev, ločeno za nacionalne in čezmejne plačilne transakcije, zaradi uporabe ciljno usmerjenih finančnih omejevalnih ukrepov (tretji odstavek 15. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

Rok za prvo poročanje ponudnikov plačilnih storitev je IPR določila 9. aprila 2025. Ker pa je EBA končni osnutek izvedbenih tehničnih standardov (ang. *Final Draft Implementing Technical Standards*) za določitev enotne predloge za poročila ter navodila in metodologijo o tem, kako je treba te predloge za poročila uporabljati pri poročanju, objavila šele februarja 2025, Evropska komisija pa jih še vedno ni sprejela v obliki izvedbenega akta (ang. *Implementing Regulation*), je bilo prvo letno poročanje prestavljeno do 9. aprila 2026 (EBA, 2025). Pristojni nadzorni organi prejete informacije o obsegu in vrednosti nacionalnih in čezmejnih takojšnjih plačil v evrih nato posredujejo Evropski komisiji in EBA zaradi priprave poročila o izvajanju IPR ter poročila o preostalih ovirah za razpoložljivost in uporabo takojšnjih plačil drugim evropskim institucijam (15. člen spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012).

3. Komunikacija z uporabniki glede sprememb, ki jim jih prinaša IPR

Zaradi sprememb, ki jih prinaša IPR in jih bodo občutili uporabniki plačilnih storitev ter posledic teh zanje, je ključno jasno, razumljivo in pravočasno komuniciranje z uporabniki. Z željo po koordiniranem in ciljno usmerjenem pravočasnem komuniciranju v slovenskem prostoru je bila tematika redno obravnavana na sejah Nacionalnega sveta za plačila (NSP), prvič 13. decembra 2024.

Uporabniki plačilnih storitev morajo namreč biti na njim primeren način pravočasno seznanjeni:

1. v katerih primerih bodo plačilne transakcije zavrnjene (10 sekund, sankcije),
2. s tem, da si lahko sami določajo limite takojšnjih plačil, ki jih bodo pošiljali, ter
3. z enostavnim opisom postopka preverjanja prejemnika plačila in njegovimi posledicami za odgovornost uporabnika, saj se ponudnik plačilnih storitev razbremeni odgovornosti za prenos denarnih sredstev napačnemu prejemniku plačila, če pravilno izvede postopek preverjanja prejemnika plačila, kar pomeni, da plačnik sam nosi posledice morebitnih napak in goljufij.

Zadnja točka ima lahko za uporabnike resne posledice v primeru goljufivih plačilnih transakcij. Če se uporabnik kljub

¹¹ V tem kontekstu bi opozorili, da predlog PSR v 51. členu predvideva obvezno uvedbo obdobja za premislek (ang. *cooling-off period*).

¹² V Sloveniji je v skladu s petim odstavkom 243. člena ZPlaSSIED pristojni organ Banka Slovenije.

opozorilo o neujemanju med imenom oziroma nazivom in IBAN-om prejemnika plačila odloči, da želi plačilo vseeno izvesti, in ponudnik plačilnih storitev pravilno opravi postopek preverjanja prejemnika plačila, ga lahko doletijo precejšnje finančne posledice. V skladu z osmim odstavkom 5c. člena spremenjene Uredbe (EU) št. 260/2012 namreč ponudnik plačilnih storitev v takem primeru ni odgovoren za prenos sredstev napačnemu prejemniku plačila.

Združenje bank Slovenije (ZBS) je pripravilo komunikacijski načrt za obveščanje o uvedbi takojšnjih plačil in v skladu s tem 20. junija 2025 na svoji spletni strani objavilo *Obvestilo za podjetja: V veljavo stopijo določila nove Uredbe o takojšnjih plačilih – preverjanje nazivov*, v sklopu katerega so zbrana tudi najpogostejša vprašanja in odgovori za podjetja (ZBS, 2025). Posamezne banke so tudi že začele izvajati komunikacijske aktivnosti do komitentov fizičnih oseb, uporabniki so na primer že prejeli prva obvestila v spletnih oziroma mobilnih bankah ter dodatna obvestila po elektronskih sporočilih oziroma drugih komunikacijskih kanalih.

4. Za konec – pogled naprej

Ta članek spremlja IPR na pot njene polne uporabe z opisom zahtev in izzivov, ki jih prinaša tako ponudnikom kot uporabnikom plačilnih storitev, z upanjem, da bo izzivov v prihajajočih mesecih čim manj. Novosti, ki jih prinaša IPR, ciljajo tako na boljšo uporabniško izkušnjo kot tudi na obvladovanje tveganj goljufij ter s tem ohranjanje zaupanja uporabnikov ne le v takojšnja plačila, ampak v elektronske načine plačevanja nasploh. Vendar pa je za doseganje tega cilja poleg ustreznega informiranja vseh segmentov uporabnikov plačilnih storitev ter poenotenja terminologije ključno, da ponudniki plačilnih storitev uporabijo primerne rešitve za izvajanje IPR, ki so opisane ali omenjene v tem članku.

Ker pa razvoj rešitev za skladnost z IPR zahteva čas, so dosedanja prizadevanja ponudnikov plačilnih storitev vidna že v letu 2025. Še pred polno uporabo IPR namreč zaznavamo čedalje večjo rast plačevanja z uporabo rešitev, ki temeljijo na infrastrukturi za takojšnja plačila. Rasti uporabe tovrstnih rešitev – t. i. plačil z računa na račun (ang. *account-to-account* – A2A) oziroma plačil prek banke (ang. *pay by bank*) – ne gre pripisati le zadovoljstvu uporabnikov z dobro uporabniško izkušnjo. K njej prispeva razvoj ponudnikov plačilnih storitev, ki v tem vidijo priložnost za razvoj novih plačilnih produktov in iskanje tržnih prednosti, nadomeščanje gotovinskega plačevanja in nenazadnje za iskanje možnosti za geostrateško neodvisnost evropskega finančnega sistema. A2A plačila

lahko namreč nadomeščajo kartična in plačila z mobilnimi denarnicami neevropskih ponudnikov pri spletnem nakupovanju (Clyde, 2025).

Zavedanje, da so takojšnja plačila globalni fenomen – čedalje bolj se uporabljajo vse od Avstralije, Evrope in Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske pa (počas) do Združenih držav Amerike (Colleary, 2025) – nas ob koncu članka pripelje še do enega cilja Strategije Evrosistema za mala plačila, ki cilja na izboljšanje čezmejnih plačil tudi preko meja Evropske unije. Za doseganje hitrih, cenovno dostopnejših, bolj transparentnih in vključujočih plačil bo treba nasloviti več pomanjkljivosti, pri čemer bi se cilj lahko doseglo prav s povezovanjem nacionalnih oziroma regijskih plačilnih sistemov za takojšnja (oziroma v nekaterih primerih hitra) plačila. Vendar pa cilja ne bo mogoče doseči čez noč in bo zahtevalo veliko mednarodnega sodelovanja.

Literatura in viri/References:

- CEPS in ECRI, 2025. The EU Retail Payments Compass. [Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.ecri.eu/sites/default/files/20250320_task_force_report_on_retail_payments_formatted.pdf
[Dostop 25. 8. 2025].
- Clyde, Todd, 2025. What is prompting the growth in demand for pay by bank? [Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.finextra.com/videoarticle/3310/what-is-prompting-the-growth-in-demand-for-pay-by-bank?utm_medium=videoflash&utm_source=2025-7-14&member=134961
[Dostop 25. 8. 2025].
- Colleary, Connor, 2025. The Biggest Trends Driving Innovation in Payments Modernisation [Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.finextra.com/videoarticle/3316/the-biggest-trends-driving-innovation-in-payments-modernisation?utm_medium=videoflash&utm_source=2025-8-8&member=134961
[Dostop 25. 8. 2025].
- Dombrovskis, Valdis, 2022. Remarks by Executive Vice-President Dombrovskis at the Press conference on the Commission's proposal for a regulation on instant payments. [Elektronski]
Dosegljivo na:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en.%20statement_22_6409/STATEMENT_22_6409_EN.pdf
[Dostop 25. 8. 2025].
- EBA, 2025. Final Draft Implementing Technical Standards on uniform reporting templates in relation to the level of charges for credit transfers and shares of rejected transactions under the Regulation (EU) No 260/2012. [Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-02/5b4f3965-7dd2-4ce6-ae0e-7a5be9427364/Draft%20Implementing%20Technical%20Standards%20on%20uniform%20reporting%20under%20SEPA.pdf>
[Dostop 25. 8. 2025].

- EBA, 2024. EBA Opinion on new types of payment fraud and possible mitigants.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://eba.europa.eu/sites/default/files/2024-04/363649ff-27b4-4210-95a6-0a87c9e21272/Opinion%20on%20new%20types%20of%20payment%20fraud%20and%20possible%20mitigations.pdf>
[Dostop 25. 8. 2025].
- ECB, 2025. What are instant payments?
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.ecb.europa.eu/paym/integration/retail/instant_payments/html/index.en.html
[Dostop 1. 9. 2025].
- ECB, 2023. The Eurosystem's retail payments strategy – priorities for 2024 and beyond.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.eurosystemretailpaymentsstrategy~5a74eb9ac1.en.pdf?819e76c55e01ed236dac589f980189a2>
[Dostop 25. 8. 2025].
- EPC, 2024. Verification of Payee Scheme Rulebook.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://www.europeanpaymentscouncil.eu/document-library/rulebooks/verification-payee-scheme-rulebook>
[Dostop 25. 8. 2025].
- Ernst & Young, 2025. EU Instant Payments Regulation: Five key hurdles for banks to clear.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.ey.com/en_uk/insights/financial-services/emeia/eu-instant-payments-regulation-five-key-hurdles-for-banks-to-clear
[Dostop: 25. 8. 2025].
- ERPB, 2025. ERPB Task Force on Verification of Payee (VoP) check - response messages: Guidance for VoP messages.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/erpb/shared/pdf/erpb-guidance-for-messages.pdf>
[Dostop 25. 8. 2025].
- Euro Banking Association, 2025. VOP for Bulks - Key challenges and pain points.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.abe-eba.eu/media/azure/production/4226/eba_20250523_vop_for_bulks_key_challenges_and_pain_points.pdf
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropska komisija, 2024. Q&As on IPR implementation.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://finance.ec.europa.eu/document/download/f597b1a5-2a7b-481d-882c-80fb1c5cc3d5_en?filename=instant-payments-implementation-questions-answers_en.pdf
[Dostop 25. 8. 2025]
- Evropska komisija, 2023. Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o plačilnih storitvah na notranjem trgu in dopolnitvi Uredbe (EU) št. 1093/2010.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0367>
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropska komisija, 2022. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulations (EU) No 260/2012 and (EU) 2021/1230 as regards instant credit transfers in euro.
Dosegljivo na:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14125-2022-REV-1/en/pdf>
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropska komisija, 2022. Payments: Commission proposes to accelerate the rollout of instant payments in euro (citirano kot 2022a).
Dosegljivo na:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_6272/IP_22_6272_EN.pdf
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropska komisija, 2022. Executive Summary of the Impact Assessment Report Accompanying the document Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 260/2012 and (EU) No 2021/1230 as regards instant credit transfers in euro (citirano kot 2022b).
Dosegljivo na:
https://ec.europa.eu/finance/docs/law/221026-summary-impact-assessment_en.pdf
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropska komisija, 2020. Retail Payments Strategy for the EU.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0592&from=EN>
[Dostop 25. 8. 2025].
- Evropski parlament, 2024. Zakonodajna resolucija Evropskega parlamenta z dne 23. aprila 2024 o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o plačilnih storitvah na notranjem trgu in spremembi Uredbe (EU) št. 1093/2010 (COM(2023)0367 – C9-0217/2023 – 2023/0210(COD)).
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0298_SL.html
[Dostop 25. 8. 2025].
- Svet Evropske unije, 2025. Payment Services Regulation (PSR) – Mandate for negotiations with the European Parliament.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10268-2025-INIT/en/pdf>
[Dostop: 25. 8. 2025].
- Surepay, 2025. How SurePay Works: The leading Verification of Payee solution for secure, seamless payments in Europe.
[Elektronski]
Dosegljivo na:
https://info.surepay.nl/hubfs/Whitepapers/Consideration%20Whitepaper%20-%20How%20SurePay%20works.pdf?utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz-ZkWmm2lelnWYZlUwY04NkCYFGtEy6iTxBqwdh6VrBCqWwwtRuQv2NIVq-eFRVtEC9CtCMVDzmVWMUNs-_Oco9xC8x6SdUSKn3mDAcfucwK8oTP4&_hsmi=109955787&utm_content=109955787&utm_source=hs_automation
[Dostop 25. 8. 2025]
- Uradni list Evropske unije, 2024. Uredba (EU) 2024/886 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2024 o spremembi uredb (EU) št. 260/2012 in (EU) 2021/1230 ter direktiv 98/26/ES in (EU) 2015/2366 glede takojšnjih kreditnih prenosov v eurih (UL L št. 2024/886 z dne 19. 3. 2024).
- Uradni list Evropske unije, 2015. Direktiva (EU) 2015/2366 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o plačilnih storitvah na notranjem trgu, spremembah direktiv 2002/65/ES, 2009/110/ES ter 2013/36/EU in Uredbe (EU) št. 1093/2010 ter razveljavitvi Direktive 2007/64/ES (UL L št. 337 z dne 23. 12. 2015).

- Uradni list Evropske unije, 2012. Uredba (EU) št. 260/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o uvajanju tehničnih in poslovnih zahtev za kreditne prenose in direktne bremenitve v eurih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009 (UL L št. 94/22 z dne 30. 3. 2012).
- Uradni list RS, 2018. Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, Uradni list RS, št. 7/18, 9/18 – popr., 102/20, 113/24 in 17/25 – ZPPDFT-2B.
- ZBS, 2025: Obvestilo za podjetja: V veljavo stopijo določila nove Uredbe o takojšnjih plačilih – preverjanje nazivov. [Elektronski]
Dosegljivo na:
<https://www.zbs-giz.si/obvestilo-za-podjetja-v-veljavo-stopijo-dolocila-nove-uredbe-o-takojšnjih-placilih-preverjanje-nazivov/>
[Dostop: 25. 8. 2025].